

COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE GEZİ-GÖZLEM TEKNİĞİNİ KULLANABİLME ÖZ-YETERLİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

DEVELOPING A SCALE OF SELF- EFFICACY BELIEF ABOUT USING FIELD- TRIP METHOD IN TEACHING OF GEOGRAPHY

Arş. Gör. Dr. Çağrı ÖZTÜRK

*Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Kırşehir / Türkiye*

ÖZET

Çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersi kapsamındaki coğrafya içerikli konuların öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen öz-yeterlilik inanç ölçeğinin oluşum aşamaları detayları ile sunulmuştur. Kapsam geçerliliği sonucunda 30 maddeye düşülen taslak ölçek Mayıs 2007'de Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören toplam 107 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS Paket programı ile analiz edilmiştir. Gerekli geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldıktan sonra 24 maddeye indirilen beşli likert tipi ölçek kullanıma hazır hale getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Öğretimi, Coğrafya, Gezi-Gözlem Tekniği, Öz-Yeterlilik İnanç Ölçeği

ABSTRACT

In this study, a self – efficacy belief scale about using field-trip method in teaching the subjects related to geography developed for social science teacher candidates are presented in details. The draft scale having 30 items has been employed to 107 students at Ahi Evran University Faculty of Education, Department of Social Science Education in May 2007. The SPSS for Windows Statistical Package Programme was used in the analysis of the data. A 5 – point Likert Scale having 24 items is designed after validity and reliability studies.

Key Words: Geography teaching, Geography, Field-Trip Method, Self-Efficacy Belief Scale

1. GİRİŞ

Sosyal Öğrenme Teorisi kapsamında tanımlanan Öz-Yargılama Kapasitesi (Self- Reflective Capability) içerisinde; bireyin kendi davranışlarının sonuçlarını gözden geçirerek bireysel denetleme süreci sonunda, düşüncelerinin ve davranışlarının yeterliğini test edebilme, değerlendirme kapasitesi öz yeterlilik (self-efficacy) olarak tanımlanmıştır (Bandura; 1982, aktaran: Demirbaş; 2005). Öz yeterlilik inancındaki motivasyon düzeyi gerçek olandan çok olaylar ve uygulamalar karşısında bireyin etkilenme durumuna ve hareketlerine bağlıdır (Bandura; 1994). Bir sınav, deney, sunum, araştırma ya da uygulama gibi bir durumu gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine yönelik bireyin kendisinde ön davranışları sonucunda değerlendirdiği kapasite öz yeterlilik olarak tanımlanabilir.

Öğretmen adayları ve öğretmenler düşünüldüğünde; kişinin mesleği yapıp yapamayacağına, öğretmenin konusunu öğrencisine öğretip öğretemeyeceğine olan inancı olarak öz-yeterlilik ifadeledirilebilir. Öz yeterlik inançlarının, öğretmenlerin sınıf içinde gerçekleştirdikleri uygulamaları etkilediği ve öz yeterlik inancı güçlü olan bir öğretmenin öğretim konusunda daha arzulu ve tutkulu

davrandığı ortaya çıkmıştır (Tuckman ve Sexton; 1990). Bireyin kendisinde hissettiği öz yeterliliğe ilişkin algısı, kendi gerçek yeterliğini yansıtmayabilir. Fakat bireyin hissettiği öz yeterlilik davranışını düzenleme ve uygulamada önemli role sahiptir (Senemoğlu; 2001). Yapılan çalışmalarda öz yeterlilik düzeyi düşük olan bireylerin bu durumlarda çekinik davrandıkları ve içinde buldukları durumu kendilerine karşı tehdit algıladıklarını ortaya konmuştur (Yaman ve diğer. 2004).

Öğretmenlerin sahip oldukları öz-yeterlilik inançlarını, öğrencilerin becerilerini ve davranış değişikliklerini etkileme kapasitelerine olan inançları olarak tanımlayan Ashton (1984'den aktaran Bıkma; 2004); öğretmenlerin sahip oldukları başka hiçbir özellik ve yeterliliğin öğrenci başarısı ile bu kadar yakından ilişki göstermediğini ifade etmiştir. Buradan hareketle öğrenci başarısını bu oranda yüksek etkileyen öğretmen öz-yeterliliğini artırma yollarının araştırılması ve bu çalışmaların uygulanmaya geçirilmesi bir gerekliliktir.

Karadeniz ve Özdemir (2006); “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlilik İnançları” başlıklı çalışmalarında 184 öğretmen adayına uyguladıkları “Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlilik Ölçeği” verilerine dayanarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanında öz yeterlilik inançlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gezi gözlem tekniğine yönelik coğrafya öğretimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde gezi-gözlem tekniğinin önemi üzerinde durulurken; maddi yetersizlik, zaman darlığı, sorumluluk almama isteği gibi nedenlerle bu tekniğin en az kullanılan tekniklerden biri olduğu ifade edilir. Öztürk (2003;81)’ün yaptığı çalışmada araştırmaya katılan 392 öğrencinin üçte ikisinden fazlası (% 76.3) “gezi gözlem yöntemiyle öğretim yaparız” ifadesine “hiçbir zaman” yanıtını verirken, geri kalan öğrencilerin büyük çoğunluğu da (%12.8) “nadiren” ifadesini kullanmışlardır.

2. AMAÇ

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Dersi kapsamındaki coğrafya içerikli konuların öğretimini gerçekleştirenken kullanacakları gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç düzeylerinin ölçülmesi için “*Coğrafya Öğretiminde Gezi-Gözlem Tekniğini Kullanabilme Öz-Yeterlilik Ölçeği*”nin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

3.YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Ölçeğin evrenini Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda 2006–2007 öğretim yılında öğrenim gören 180 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçeğin örneklemini ise anketi yanıtlayan 107 öğrencidir.

3.2. Ölçeğin Geliştirilme Aşamaları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya içerikli konuların öğretilmesinde gezi-gözlem tekniği kullanabilme yeterliliklerini tespit etmeye yönelik hazırlanan ölçme aracının geliştirilmesinde, ölçme araçlarının geliştirilmesinde izlenmesi gereken aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir.

1. Madde Oluşturma Aşamaları
2. İçerik Geçerliliği (Uzman Görüşüne Başvurma) Aşamaları
3. Ön Deneme Aşamaları

4. Geçerlilik ve Güvenirlik Hesaplama Aşaması (Karasar, 1999; Balcı, 2005; Güven ve Uzman, 2006; Özmenteş, 2006).

3.2.1. Madde Oluşturma Aşaması

Madde oluşturma aşamasında literatür taranarak daha önce geliştirilmiş ölçekler incelenmiştir. Bunun yanı sıra gezi-gözlem tekniğini kullanabilme yeterliliği ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarından kompozisyon ve açık uçlu sorular yardımı ile bilgi toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi kullanılarak yeterlilik inançlarına yönelik tutum öğeleri sistematik biçimde çözümlenmiştir. Bu çözümleme ve gezi-gözlem tekniği literatür taraması sonucunda 33 aday madde oluşturulmuştur.

Ölçeğin hazırlanma aşamasında aday maddelere ölçek biçimi verilmiş; alt alta sıralanmış otuz üç madde karşısına “*Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum*” şeklinde derecelendirilmiş ölçek yerleştirilmiştir. Ölçeğin hazırlanış amacını, ölçekteki madde sayısını, yanıtlama biçimini açıklayıcı bir yönerge ölçeğin başına konmuştur. Yanıtlayıcıların olumlu ya da olumsuz yanıt vermeye yönelik yönlendirici etkisini en aza indirmek amacı ile olumlu ve olumsuz maddeler karışık olarak dağıtılmıştır. Uzman görüşüne sunulmak üzere 16 olumlu 17 olumsuz 33 aday madde oluşturulmuştur.

3.2.2. İçerik Geçerliliği (Uzman Görüşüne Başvurma) Aşaması

Bir ölçme aracının bireylerin davranışlarını tahmin etmedeki başarısı büyük ölçüde geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır (Büyükoztürk, 2004). Bir ölçü aracının, ölçtüğünü öne sürdüğü değişkeni ne derece doğru ölçtüğü geçerlilik olarak tanımlanabilir. Kapsam (içerik), uyum ve yapı geçerliliği olmak üzere 3 çeşit geçerlik vardır (Tyler, 1971). Hazırlanan ölçeğin kapsam (içerik) geçerliliği açısından yeterliliği bu aşamada incelenmiştir. İçerik geçerliliği, ölçme aracının kullanılacağı amaç için uygun olup olmadığına dair uzman görüşlerine başvurularak ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğinin karar verilmesidir (Karasar, 2002).

Ölçme aracını geliştiren kişinin tamamen kendisinin yapacağı değerlendirme yanıltıcı olabilir. Kapsam geçerliliği bu sebepten alan uzmanıyla işbirliği gerektirir ve uzmanlara danışarak saptanır (Tavşancıl,2002). Bu amaçla oluşturulan 33 maddeye ilişkin 2 alan, 1 eğitim bilimleri ve 1 dil alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Maddeler anlatım eksiklikleri, yanlış anlamalara sebep olabilecek ifadelerin varlığı ve gezi-gözlem tekniği öz yeterliliğini ölçüp ölçmediği açısından incelenmiştir. Uzman görüşleri ile içerik ve biçim açısından düzeltmeleri yapılan maddelerden 3’ü çıkarılarak 14 olumlu 16 olumsuz maddeden oluşan 30 maddelik aday ölçek ön deneme aşamasına hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçme aracının kapsam (içerik) geçerliliği bu sayede sağlanmaya çalışılmıştır.

3.2.3. Ön Deneme Aşaması

Geliştirilen taslak ölçeğin deneme uygulaması Mayıs 2007’de Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim gören toplam 114 son sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Doldurulan formlardan yönergeye uymayan, eksik ve yanlış dolduran 7 öğretmen adayının formları uygulama dışı bırakılmış, bu hali ile toplam 107 öğrencinin doldurdukları deneme formları değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS paket programı ile analiz edilmiştir.

3.2.4. Güvenirlik ve Geçerlilik Aşaması

Bu aşamada gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik ölçeğine güvenirlik çalışması için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının hesaplanması; geçerlilik çalışması için de Kaiser-Mayer-Olkin

(KMO), Barlett Testi ve faktör analiz hesaplamaları yapılmıştır. Yapı geçerliliğinin kontrol edildiği bu aşama bulgular ve yorum bölümünde açıklanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Güvenilirlik Hesaplama Aşaması

Güvenilir ve geçerli ölçme aracını oluşturmak ölçek geliştirmede temel amaçtır (Tavşancıl, 2002). Güvenilirlik, her durumda bir ölçme aracının tutarlı biçimde benzer sonuçlar ortaya koyabilmesidir (Bell, 1993). Güvenilir olamayan bir ölçek geçerli de olamayacağından bu durumda geçerliliğinin saptanmasına gerek yoktur (Bindak, 2005). Bu kapsamda öncelikle ölçek oluşturmak için hazırlanan ifadeler kendi içinde tutarlı olma, kararlı olma ve gözlenmek istenmeyen tepkileri uyandırmadan, gözlenmek istenen tepkileri uyandırabilme gücü bakımından incelenmelidir. Taslak ölçek maddeleri arasından madde seçmede genellikle madde ya da ölçek puanları ölçüt alınmaktadır. Bir maddenin ölçme gücünü belirlemek için; a) güvenilirlik (iç tutarlılık) ölçütüne (t-test) dayalı, b) korelasyona dayalı olmak üzere özgün olarak iki farklı madde analizi önerilmektedir (Tezbaşaran, 1996).

Çalışmada da öğrencilerin gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç durumlarını ölçmek için oluşturulan ölçeğin güvenilirliği (iç tutarlılığı) madde analizi ile incelenmiş olup hem alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı madde analizi hem de korelasyona dayalı madde analizi yapılmıştır. 30 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı ($\alpha = 0.73$) olarak tespit edilmiştir. Aşağıdaki güvenilirlik ve geçerlilik hesaplamaları sonucunda çıkarılan maddelerden sonra nihai ölçek 24 maddeden oluşmuştur. Nihai ölçeğin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı ($\alpha = 0.77$) olarak tespit edilmiştir. Bu süreç aşağıdaki gibidir:

4.1.1. Alt-Üst Grup Ortalamaları Farkına Dayalı Madde Analizi

Ölçek maddelerinin ayırt edicilik güçlerini belirlemeye yönelik her bir madde için üst grup ve alt grup gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç puanları ortalamaları arasındaki farkın t değeri hesaplanmıştır. Öncelikle öz-yeterlilik inanç puanları yüksekten düşüğe doru sıralanmış; alt ve üst gruplar tüm anketlerin %27'sini oluşturan 29'ar kişiden oluşturulmuştur.

Yapılan analizde madde ortalamaları için t-testi sonuçları $p > 0.05$ olan ve korelasyon katsayıları $\leq .30$ düşük olan, 2. maddenin ($p > .265$; $r \leq -.143$), 4. maddenin ($p > .001$; $r \leq .289$), 18. maddenin ($p > .543$; $r \leq .080$), 19. maddenin ($p > .054$; $r \leq .197$), 26. maddenin ($p > .661$; $r \leq .113$), 29. maddenin ($p > .060$; $r \leq .282$) nihai ölçekle ölçülmek istenen durumun ölçülmesine çok az katkıda bulduklarına karar verilmiş ve ölçekten atılmıştır. Sonuç itibarıyla ölçek 24 maddeye indirilmiş ve sonuçlar Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeğin Alt % 27 ve Üst %27' lik Grupların Madde Ortalamaları İçin t-Testi Sonuçları

Madde Numarası		N	\bar{x}	S	Sd	t	p
M1	Üst Grup	29	4.03	0.62	56	3.298	.002
	Alt Grup	29	3.34	0.93			
M2	Üst Grup	29	4.13	0.95	56	4.907	.000
	Alt Grup	29	2.86	1.02			
M3	Üst Grup	29	1.68	0.60	56	-3.242	.002
	Alt Grup	29	2.24	0.68			
M4	Üst Grup	29	4.37	0.56	56	3.970	.000

	Alt Grup	29	3.62	0.86			
M5	Üst Grup	29	3.75	1.15	56	3.817	.000
	Alt Grup	29	2.65	1.04			
M6	Üst Grup	29	4.75	0.51	56	5.276	.000
	Alt Grup	29	3.55	1.12			
M7	Üst Grup	29	3.93	0.88	56	2.942	.005
	Alt Grup	29	3.17	1.07			
M8	Üst Grup	29	3.82	1.25	56	3.805	.000
	Alt Grup	29	2.55	1.29			
M9	Üst Grup	29	4.79	0.41	56	3.397	.001
	Alt Grup	29	4.13	0.95			
M10	Üst Grup	29	3.89	1.01	56	4.336	.000
	Alt Grup	29	2.68	1.10			
M11	Üst Grup	29	4.58	0.50	56	4.287	.000
	Alt Grup	29	3.79	0.86			
M12	Üst Grup	29	4.31	0.76	56	4.088	.000
	Alt Grup	29	3.27	1.13			
M13	Üst Grup	29	4.06	1.09	56	4.871	.000
	Alt Grup	29	2.65	1.11			
M14	Üst Grup	29	4.79	0.41	56	4.326	.000
	Alt Grup	29	3.96	0.94			
M15	Üst Grup	29	4.79	0.41	56	5.911	.000
	Alt Grup	29	3.72	0.88			
M16	Üst Grup	29	4.65	0.48	56	7.702	.000
	Alt Grup	29	3.31	0.80			
M17	Üst Grup	29	4.41	0.82	56	2.953	.005
	Alt Grup	29	3.65	1.11			
M18	Üst Grup	29	4.20	1.23	56	4.211	.000
	Alt Grup	29	2.75	1.37			
M19	Üst Grup	29	4.82	0.38	56	5.030	.000
	Alt Grup	29	4.10	0.67			
M20	Üst Grup	29	4.44	0.94	56	3.142	.003
	Alt Grup	29	3.65	0.97			
M21	Üst Grup	29	4.03	1.05	56	3.775	.000
	Alt Grup	29	3.00	1.03			
M22	Üst Grup	29	4.55	0.63	56	7.731	.000
	Alt Grup	29	2.55	1.24			
M23	Üst Grup	29	3.89	1.11	56	3.947	.000
	Alt Grup	29	2.79	1.01			
M24	Üst Grup	29	4.51	0.78	56	4.990	.000
	Alt Grup	29	3.20	1.17			
TOPLAM	Üst Grup	29	3.99	0.16	56	18.954	.000
	Alt Grup	29	3.13	0.17			

4.1.2. Madde-Toplam Puan Korelasyonu

Tablo 2. Ölçeğin Madde Analizi Sonuçları

Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu*	t (Alt % 27-Üst %27)**
M1	.363	3.298***
M2	.496	4.907***
M3	-.395	-3.242***
M4	.406	3.970***
M5	.369	3.817***
M6	.519	5.276***
M7	.403	2.942***
M8	.324	3.805***
M9	.473	3.39***
M10	.432	4.336***
M11	.359	4.287***
M12	.475	4.088***
M13	.402	4.871***
M14	.323	4.326***
M15	.420	5.911***
M16	.647	7.702***
M17	.343	2.953***
M18	.392	4.211***
M19	.389	5.030***
M20	.329	3.142***
M21	.425	3.775***
M22	.590	7.731***
M23	.329	3.947***
M24	.530	4.990***
TOPLAM	1.000	18.954***

* $n = 107$, ** $n_1 = n_2 = 29$, *** $p < 0.05$ için anlamlı değerler

Ölçekteki 24 maddeden hangilerinin çalıştığını belirlemek amacıyla her bir maddenin ayırt ediciliğine (madde-toplam test korelasyonu) bakılmıştır. Her maddeye ait puan dizisi ile ölçeğin toplam puanı arasındaki korelasyonlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Değişkenler arasındaki ilişki ancak korelasyon katsayısı ile tespit edilebilir. Bu katsayının değeri “-1” ile “+1” arasında değişen rakamlarla ifade edilir. Sonucun negatif çıkması ilişkinin ters yönde olduğunu ifade eder (Güngördü, 2002). Madde analizi sonucunda madde-toplam korelasyonları kullanılarak, ölçek maddelerinin güvenilirlikleri tespit edilmiştir.

Büyüköztürk (2002, 2003), madde-toplam korelasyonu katsayılarının $r \geq 0.40$ için çok iyi bir madde ve $0.30 \leq r \leq 0.39$ için iyi derecede bir madde olarak sınıflandırmıştır. Gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç ölçeğinde yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının ise 0.32–0.64 arasında değiştiği ve t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları biçiminde yorumlanabilmektedir. Ayrıca bu bulgu, ölçekteki maddelerin, öğrencilerin coğrafya konularının öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanabilmelerine yönelik sahip olduğu özgüven bakımından ayırt etme özelliğine sahip olduğunu açıklamaktadır.

4.2. Geçerlilik Hesaplama Aşaması

Madde analizleri ölçeğin yapı geçerliğine sahip olup olmadığına ilişkin sonuçları içerir. Madde analizi işlemleri, ölçekteki maddelerin; ölçülmesi hedeflenen bir özelliği başka özelliklerle karıştırmadan ölçüp ölçmediğini belirleyerek, bu belirleme sonucunda bu tür maddeleri seçip kendi içinde tutarlı bir ölçek oluşturmak için yapılır (Tavşancıl, 2002). Yapı geçerliliğini ölçebilmek için faktör analizinden yararlanılır.

Araştırmada kullanılan gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik ölçeğinin yapı geçerliğini tespit etmek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, birbiri ile ilişkili olan p tane değişkeni bir araya getirerek, az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002). Bir ölçeğin yapı geçerliğinin araştırılmasında yapılacak faktör analizinin anlamlı olması, Kaiser-Mayer-Olkin ve Barlett testi ile elde edilecek katsayıların anlamlı olmasına bağlı olduğundan faktör analizi öncesinde bu testler uygulanarak test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Kaiser-Mayer-Olkin (KMO), örneklem ile ölçek maddeleri arasındaki korelasyonun uygunluğu ile ilgili bir veri olup, bu veri değerinin 0.60 üzerinde olması gerekir.

Tablo 3. Ölçeğin Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Örneklem Ölçüm ve Barlett's Test Sonuçları

Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Örneklem Ölçüm Değer Yeterliği =	0.651		
Barlett Testi Yaklaşık Ki-Kare Değeri =	676.710	sd =276	p = .000

Gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç ölçeğinin Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin 0.651, Barlett değerinin 676.710 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, faktör analizinin uygulanabilirliğini ve maddeler arasındaki korelasyonun varlığını ispat etmektedir. Ölçekte yer alan maddelerin ortak faktör varyans değerleri tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçeğin Maddelerin Ortak Faktör Varyans Değerleri

Maddeler	Başlangıç Değerleri	Ekstraksiyon	Maddeler	Başlangıç Değerleri	Ekstraksiyon
T1	1.000	.669	T13	1.000	.663
T2	1.000	.627	T14	1.000	.687
T3	1.000	.714	T15	1.000	.683
T4	1.000	.542	T16	1.000	.671
T5	1.000	.612	T17	1.000	.527
T6	1.000	.640	T18	1.000	.630
T7	1.000	.675	T19	1.000	.526
T8	1.000	.589	T20	1.000	.545
T9	1.000	.685	T21	1.000	.746
T10	1.000	.625	T22	1.000	.685
T11	1.000	.596	T23	1.000	.520
T12	1.000	.571	T24	1.000	.519
			TOPLAM	1.000	.990

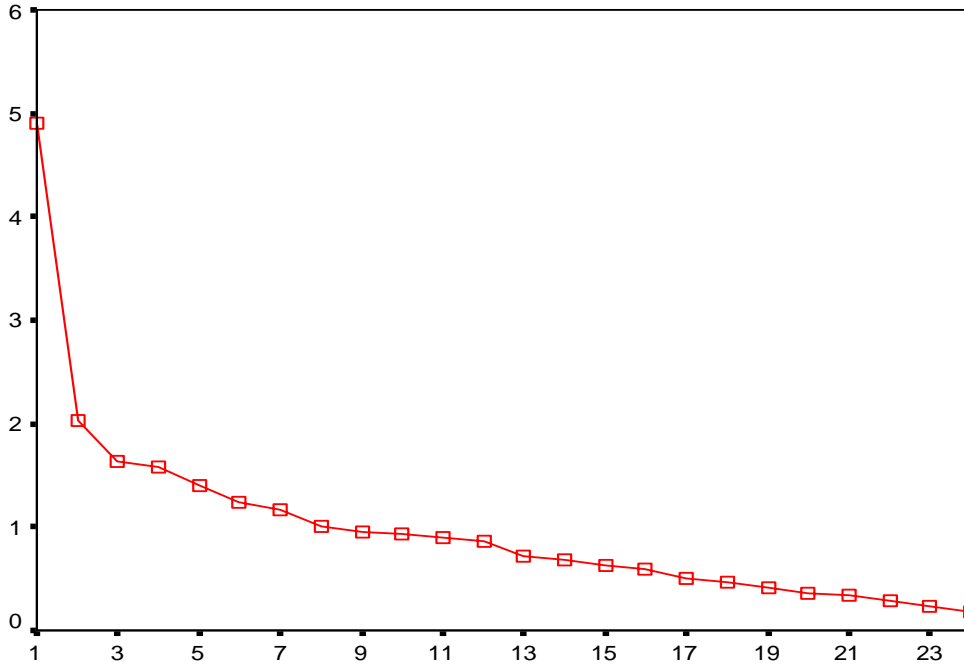
Faktör analizi, çalışmada yapılan istatistik sonuçlarının anlamlı çıkmasıyla öz-yeterlilik ölçeğinin faktör yapılarını belirlemek için yapılmıştır. Faktör yük değerlerinin 0.45 ya da daha yüksek olması iyi bir sonucun göstergesi olmakla birlikte az sayıda madde için bu sınır değer 0.30'a indirilebilir (Büyüköztürk;

2002, 2003). Tablo-4 incelendiğinde gezi-gözlem tekniği kullanabilme öz-yeterlilik inanç ölçeğinde yer alan maddelerin ortak faktör varyansları 0.519–0.746 arasında değiştiği görülür ki; bu da maddelerin ortak faktör varyanslarının yüksek değerinde olduğunu kanıtlar.

Tablo 5. Ölçeğin Maddeleri İçin Açıklanan Toplam Varyans Değerleri

Bileşenler	Başlangıç Öz Değerleri			Kareler Toplamı Ekstraksiyonu			Kareler Toplamı Rotasyonu		
	Toplam	Varyans Yüzdesi	Toplam İş Yüzde	Toplam	Varyans Yüzdesi	Toplam İş Yüzde	Toplam	Varyans Yüzdesi	Toplanmış Yüzde
1	4.901	20.422	20.422	4.901	20.422	20.422	2.233	9.304	9.304
2	2.035	8.480	28.902	2.035	8.480	28.902	2.196	9.152	18.456
3	1.626	6.776	35.677	1.626	6.776	35.677	2.110	8.792	27.248
4	1.575	6.564	42.241	1.575	6.564	42.241	2.079	8.661	35.9.9
5	1.396	5.815	48.057	1.396	5.815	48.057	2.014	8.391	44.300
6	1.231	5.128	53.185	1.231	5.128	53.185	1.554	6.475	50.775
7	1.176	4.900	58.085	1.176	4.900	58.085	1.471	6.129	56.904
8	1.007	4.197	62.282	1.007	4.197	62.282	1.291	5.378	62.282
9	.948	3.951	66.233						
10	.931	3.879	70.112						
11	.894	3.724	73.836						
12	.861	3.587	77.422						
13	.720	3.001	80.423						
14	.691	2.879	83.303						
15	.631	2.629	85.932						
16	.598	2.492	88.424						
17	.503	2.095	90.519						
18	.467	1.946	92.465						
19	.408	1.699	94.164						
20	.365	1.522	95.686						
21	.336	1.400	97.086						
22	.280	1.165	98.251						
23	.236	.965	99.236						
24	.183	.764	100.000						

Gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç ölçeğinde yer alan maddelerin toplam varyans değerleri incelendiğinde, Tablo-5'e göre analize alınan 24 maddenin, öz değeri 1'den büyük olan 8 faktör altında toplandığı görülmekle birlikte 1. faktör dışındaki diğer faktörlerin, ölçeğe olan katkıları çok fazla olmadığı düşünülerek; öz değere göre çizilen çizgi grafiği incelenmiştir.

Grafik 1. Ölçeğin Maddelerin Öz Değerine Göre Çizilen Çizgi Grafiği

Öz değere göre çizilen çizgi grafiği incelendiğinde, ölçek için birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir düşüş gözlenmiştir. Bu ölçeğin genel bir faktöre sahip olabileceğini göstermiştir. Bunun yanı sıra öz-yeterlilik inanç ölçeğinde yer alan maddelerin temel bileşenlerinin analiz sonuçları incelenmiş, maddelerin faktör yük değerlerinin birinci faktör üzerinde toplandığı ve 24 maddeden oluşan ölçek maddelerinin, faktör yük değerlerinin 0.519 ve üzerinde olduğu görülmüştür. Bu bulgular da, ölçeğin öz-yeterliliği ölçmeye yönelik olarak tek faktörde incelenebileceğini göstermektedir.

24 maddelik nihai ölçeğe son olarak yapılan güvenilirlik analizinde öz-yeterlilik inanç ölçeğinin güvenilirliği ile ilgili olarak Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.73($\alpha= 0.73$) olarak bulunmuştur. Açıklanan değerler, ölçeğin güvenilirliği için yüksek değerler olarak belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2002, 2003).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile güvenilirlik ve geçerliliği kanıtlanmış 24 maddelik gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç ölçeği elde edilmiştir. Öz değer çizgi ölçeğinin incelenmesinden sonra ölçeğin tek faktörde toplanmasına karar verilmiştir. Güven ve Uzman (2006), çalışmalarında “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği”ni on faktörde sınıflandırmışlardır. Ama bazı faktörler yalnız bir maddeden oluşmaktadır.

Araştırma sonunda elde edilen ölçek ile coğrafya konularının öğretiminde gezi gözlem tekniğini kullanabilmede öğretmen adaylarının ne derece başarılı olabileceklerine inandıklarını ortaya çıkarılabilir. Ek olarak öz yeterlilik inançlarını etkileyebilecek farklı bağımsız değişkenler (cinsiyet, mezun olunan okul türü, sosyo ekonomik düzey v.b.) de bir çalışma ile tespit edilebilir.

Bu ölçeğin kullanılması ile elde edilen verilere bağlı olarak öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca yarı yapılandırılmış mülakatlar ile ölçüm sonuçlarında öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniği basmaklarına ilişik hazır bulunuşlukları da saptanabilir.

Araştırmalarda duyuşsal özellikler ayağının gerilerde kaldığı dikkate değer bir konudur. Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında coğrafya içerikli konuların öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanabilme öz-yeterlilik inanç düzeylerinin tespit edilmesi için gerçekleştirilen bu çalışma farklı boyutlarda diğer dersler için de gerçekleştirilmeli, disiplinler arası öz yeterlik düzeylerini etkileyen farklı ya da benzer noktalara dikkat çekilmelidir.

6. KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri*. (5. baskı). Ankara: Pegem-A Yayınevi.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* (Vol. 4, pp. 71–81). New York: Academic Press.
- Bell, J. (1993). *Doing Your Research Project*. (2. Edition). Buckingham: Open University Pres.
- Bıkmaz, F. H. (2004). Sınıf Öğretmenlerinin Fen öğretiminde Öz –Yeterlilik İnancı Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*; Sayı:161.
- Bindak R. (2005).Tutum Ölçeklerine Madde Seçmede Kullanılan Tekniklerin Karşılaştırılması.*İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,Cilt:6 Sayı:10,17–26.
- Büyüköztürk, Ş. (2002) Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 32: 470–483.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Veri Analizi El Kitabı* (3.baskı), Ankara: Pegem-A Yayınevi.
- Demirbaş, M. (2005). Fen Bilgisi Öğretiminde Sosyal Öğrenme Teorisinin Öğrenme Ürünlerine Etkisinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*: Ankara.
- Güven, B. ve Uzman, E. (2006). Ortaöğretim Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Ekim, 14(2),527–536.
- Güngördü, E. (2002).*Coğrafya’da İstatistik Metodları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Karadeniz, C. ve Özdemir, N. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Konularına İlişkin Öz Yeterlik İnançları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Dergisi*. 22, 23–30.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Özmenteş, G. (2006). Development of The Attitude Scale Towards Music Class. *Elementary Education Online*. 5(1),25–29,(online). <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Öztürk, Ç. (2004). Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanabilme Yeterlilikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(2),75-83.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları Dağıtım Ltd. Şti.
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tuckman, B. W. ve Sexton, T. L. (1990). The Relationship Between Self- Beliefs And Self- Regulated Performance. *Journal of Social Behavior and Personality*, 5, 465–472.
- Tyler, L. E. (1971). *Test and Measurement*, Second Edition Prentice- Hall.
- Yaman, S ve diğer. (2004). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Yaz, 2(3), 355.

İlk alındığı tarih: 17/10/2007
Düzeltilme tarihi: 23/11/2007
Kabul tarihi:09/01/2008

EK-1

COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE GEZİ-GÖZLEM TEKNİĞİNİ KULLANABİLME ÖZ-YETERLİLİĞİ	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Coğrafya konularının öğretiminde gezi-gözlem tekniğini gerektiği gibi yapacağımı düşünüyorum.					
2. Gezi-gözlem tekniği sırasındaki sorumluluk beni sıkıntıya sokar.					
3. Gezi-gözlem sırasında gittiğim yerlerde işlediğim konularla ilgili anında bağlantı kurabilirim.					
4. Uygulama sırasında gezi-gözlemin amacına uygun hedefleri gerçekleştirebileceğime inanıyorum.					
5. Coğrafya konularına yönelik gezi-gözlem tekniği kullanmanın daha çok eğlenceye yönelik olduğunu düşünüyorum.					
6. Gezi-gözlem tekniğini kullanmadan önce gidilecek yerle ilgili broşür ya da pano hazırlamak yararlı olacaktır.					
7. Gezi sırasında plan dışında karşılaşabileceğim problemlerde ne yapacağımı bilemem.					
8. Gezi- gözlem tekniği için bürokratik işlemlerin zaman kaybı olduğunu düşünüyorum.					
9. Öğrencilerimle gezi-gözlem tekniğini gerçekleştirmekten mutluluk duyarım.					
10. Tek başıma gezi-gözlem tekniğini uygulamaktan çekinirim.					
11. Coğrafya konularına yönelik arazi çalışmaları sırasında işleyeceğimiz konunun uzmanı ile ortak çalışma yürütmem gerekebilir.					
12. Gezi-gözlem tekniği arazi çalışması biçiminde ise gidilecek yerlerin mülki amirlerinin haberdar olmasına gerek yok.					
13. Yapılan gezilerden sonra velilere dönüt vermenin gerekliliğine inanmıyorum.					
14. Gezi- gözlem tekniğini gerçekleştirmeden önce gerekli izin yazışmalarının özenle yapılması gerekir.					
15. Konaklamalı bir gezi-gözlem planlanmışsa konaklanacak yerde yatmak için öğrencilerin yatmasını beklemem.					
16. Gezi-gözlem tekniği için zaman gerektiğinden tercih etmem.					
17. Planlayacağım gezi-gözlem yakın çevredeki sanayi merkezi, bilim sanat müzesi ve galeriler ise önceden gidip görmem gerekir.					
18. Coğrafya konularını işlerken gezi-gözlem tekniğinin okul içi ders işlemekten daha faydalı olacağına inanmıyorum.					
19. Gezi-gözlem tekniğini kullanırken mutluluk duyarım.					
20. Gezi-gözlem tekniğinde öğrencilerin sorumluluğunu almak istemeyeceğim için tercih etmeyeceğim bir tekniktir.					
21. Gezi-gözlem tekniğinin gerçekleştirmek için gerekli izinler hususunda coğrafya öğretmeni ile çok rahat tartışabilirim.					
22. Öğrencilerin yolculuk sırasında sürücü ile konuşmalarından rahatsızlık duymam.					
23. Okul dışı gezi faaliyetleri için yalnız velilerin izninin yeterli olacağını düşünüyorum.					
24. Çalışma sonunda okul idaresine rapor vermenin gereksiz olduğunu düşünüyorum.					

